

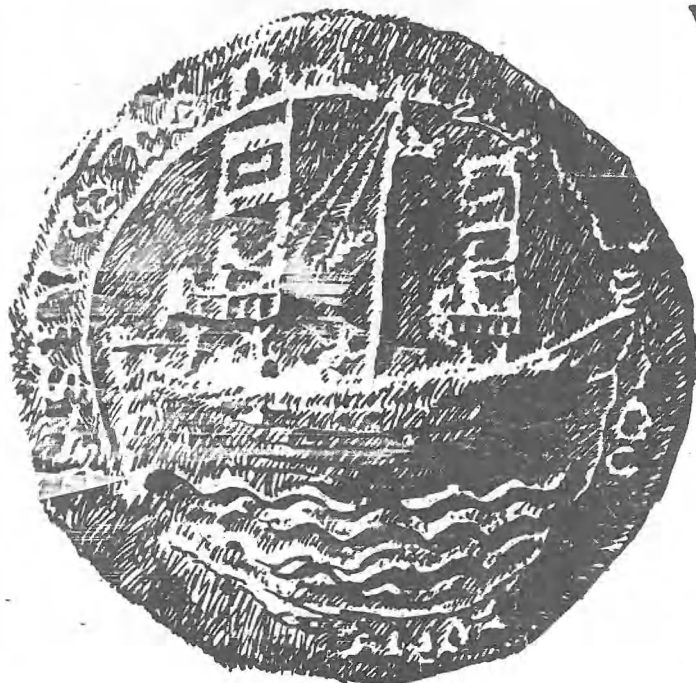

Werkboekje

bij de SPEURGIDS voor het basisonderwijs

DAMME

WERKBOEKJE bij de speurgids voor DAMME

Uitgave van de Werkgroep DAMME
onder de leiding van
Omer Moeyaert, inspecteur.

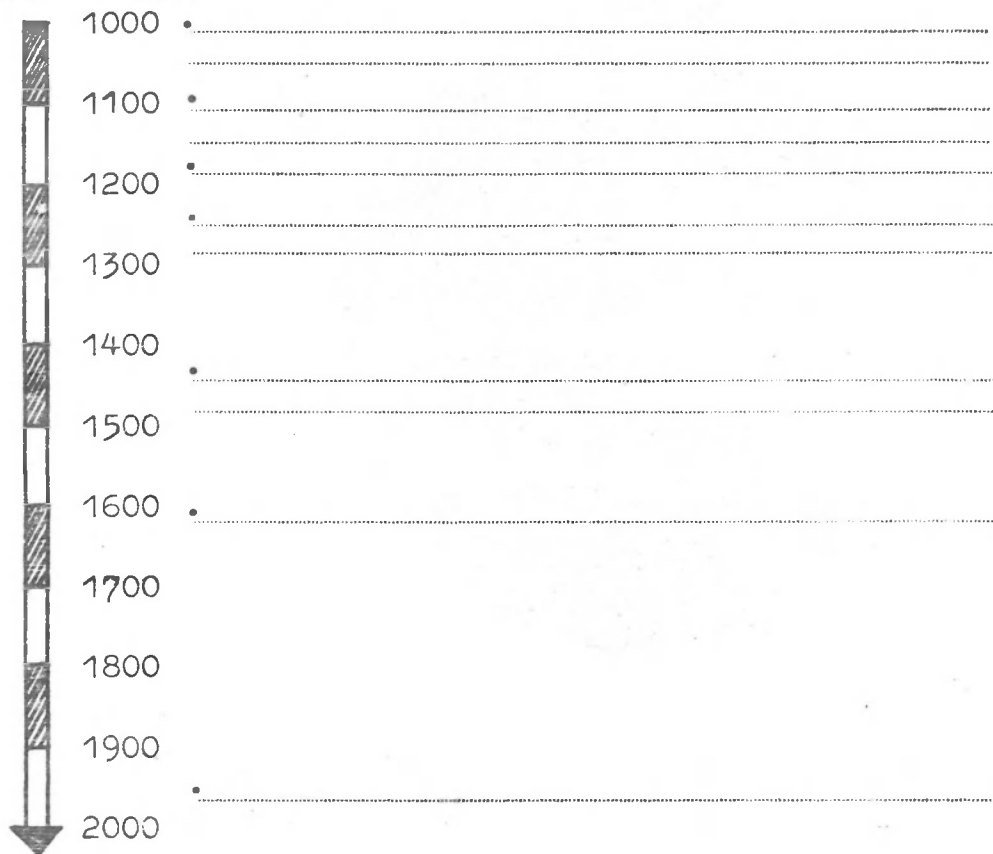
Voor leerkrachten, ouders en geïnteresseerde leerlingen is er benevens het Werkboekje ook een SPEURGIDSJE voor DAMME.

Deze uitgave is voorlopig en zal na een experimentele fase in een definitieve vorm verschijnen.
Nadruk of copie is verboden.

Besteladres: Henriette SMESSAERT
K.v.Manderstraat 178
8310 BRUGGE 3

HISTORISCHE FEITEN VOOR DAMME

1. Na de voorbereidende les kun je beslist de gegevens onder de Tijdslijn op de juiste plaats invullen.

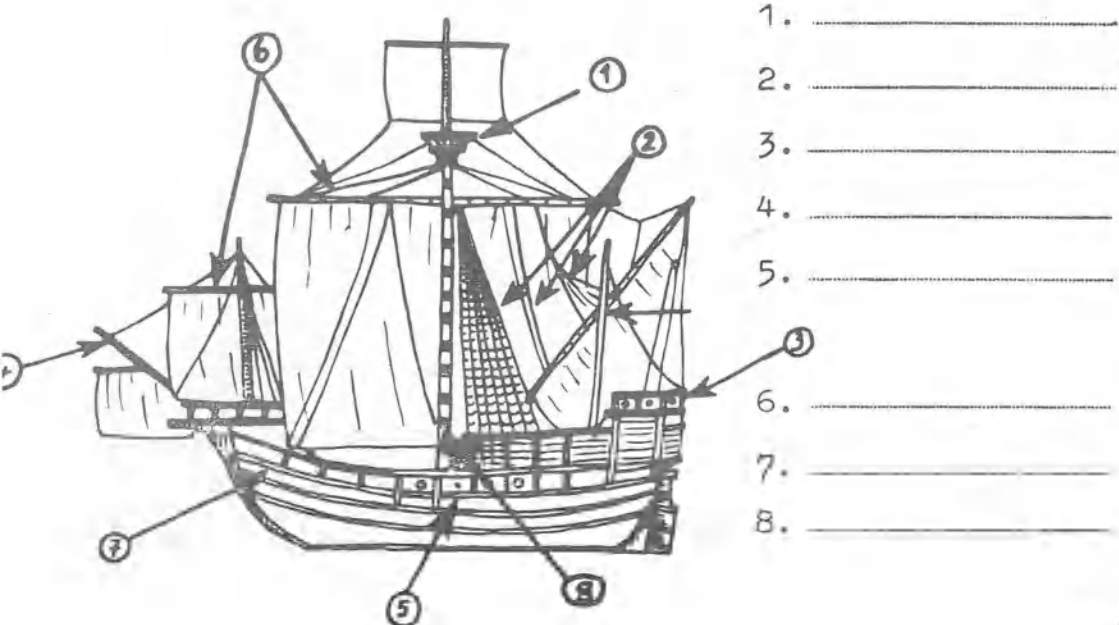

- . We brengen een bezoek aan Damme.
- . Damme komt in verval door de verdere verzanding van het Zwin.
- . Van de zee-inham Het Zwin blijven slechts twee vaargeulen over.
- . De weg naar Brugge via de vaargeulen (Oud-Zwin en Reie) wordt onmogelijk.
- . Bloei van de Antwerpse haven.
- . De Lieve verbindt Gent met de zee te Damme.
- . Damme wordt een vrije stad.

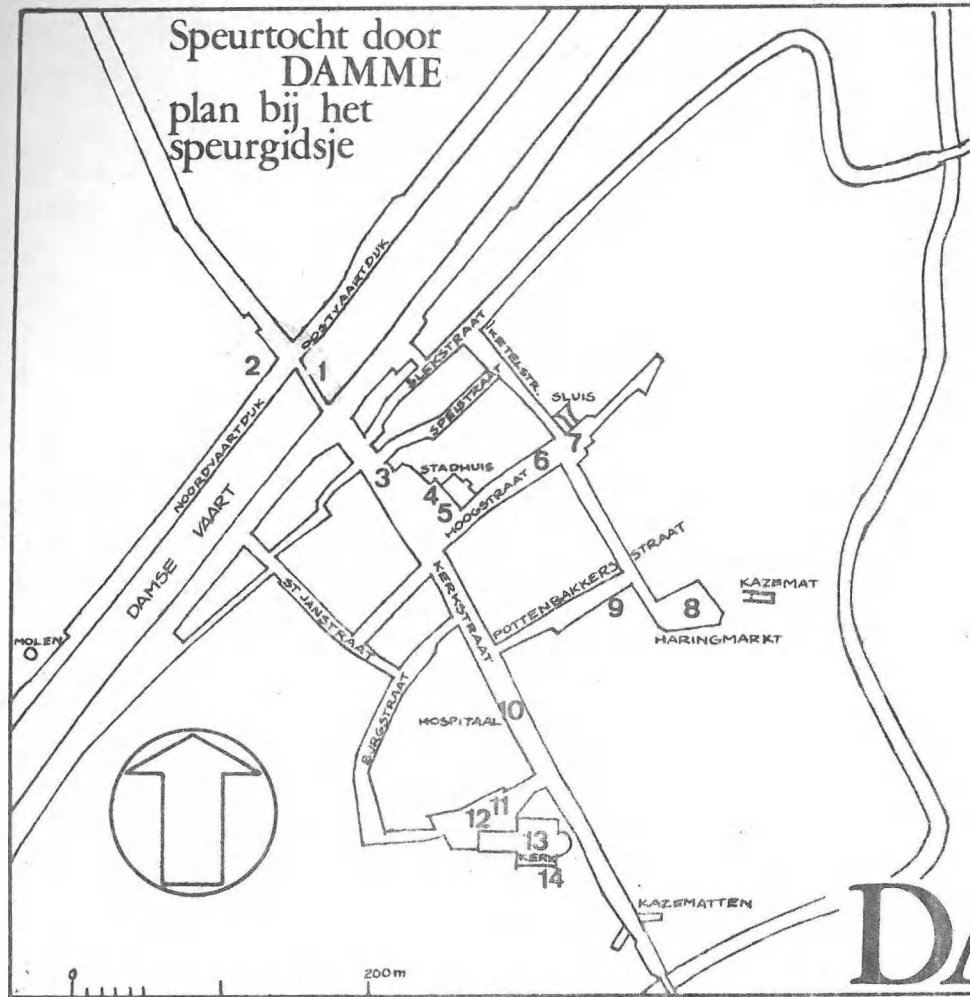
2. Telkens de juiste betekenis aanduiden.

- a. Privilege ☐ mondeling afgesproken voorrecht
☐ op papier geschreven voorrecht
☐ op perkament geschreven voorrecht
☐ op papier gedrukt voorrecht
- b. Schepenbank ☐ bank in een schip
☐ bank waarop de schepenen zetelen
☐ zandbank in zee
☐ rechtbank der schepenen
- c. Vierschaar ☐ middeleeuwse schaar
☐ schaar met vier messen
☐ rechtbank bestaande uit 4 personen
☐ marteltuig in de middeleeuwen
- d. Stapelrecht ☐ belastingen mogen heffen op stapelgoederen
☐ goederen recht opstapelen
☐ alles in één bergplaats opstapelen
☐ goederen in voorraad mogen houden

3. Zoek op. Duid de delen aan van een middeleeuws schip. Kies hier: voorsteven, takelwerk, romp, kraaienest, boegspriet, ra, kampanje, hoofdmast.

Speurtocht door
DAMME
plan bij het
speurgidsje

PLAN VAN HET
CENTRUM VAN

DAMME

1

We gaan eerst even op de brug verzamelen om het kanaal Brugge-Sluis te bewonderen.

1. In welke eeuw werd het kanaal gegraven?

☐ 17de eeuw ☐ 18de eeuw ☐ 19de eeuw ☐ 20ste eeuw

2. Duid aan met welke middelen een middeleeuwse stad was versterkt.

☐ molens

☐ wallen

☐ poorten

☐ grachten

☐ donderbussen

☐ kasseistenen

3. Aan de helling van de bomenrijen langs het kanaal kun je zien welke windrichting voor deze streek overheersend is.

Antwoord: De bomen wijzen met hun kruin in _____ richting, dus de overheersende wind komt hier uit het _____

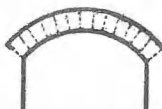
2

Nu gaan we even de brug over tot bij de ingangspoort van de Sint-Christoffelhoeve, noordvaartdijk 1

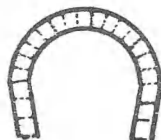
1.

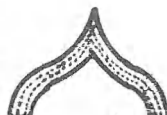
rondboog

segmentboog

Moors

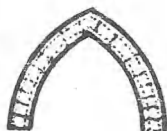
late gotiek

korfboog

tudorboog

spitsboog

gedrukte spitsb.

De Sint-Christoffelhoeve heeft een ingangspoort.
Zet op de tekening hiervoor een kruisje bij de
soort boog die de ingangspoort overspant.

2. Noteer hier de spreuk die staat onder het wapen-
schild op de ingangspoort van de Sint-Christoffel-
hoeve.

3

We wandelen nu terug de brug over en komen in
de Kerkstraat en stappen het trottoir links op

1. Het huis "Biscaye" is gebouwd in 1659 en de gevel
heeft weinig verandering ondergaan.
Wat merk je op de stoep vóór de gevel dat er zeker
niet stond vóór 1900.

Ik merk daar een

Dat was vóór 1900 niet nodig omdat

2. Welke produkten losten de Biskajers in de haven
van het Zwin en welk produkt uit Vlaanderen namen
ze terug mee?

De Biskajers losten o.m.

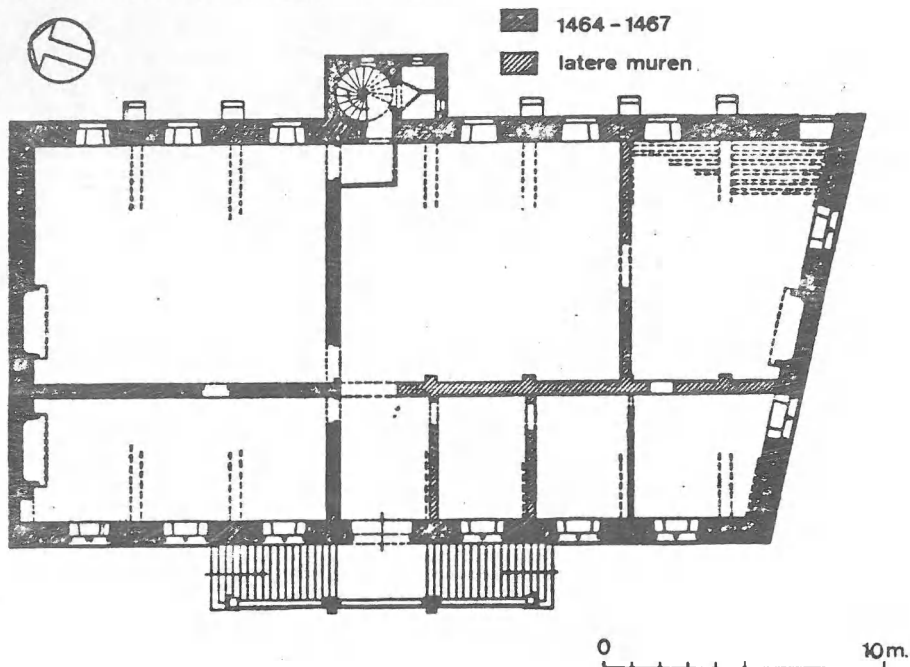
Als vracht voor de terugreis laadden de Biskajers
vooral

4

Even verder komen we op de Markt van Damme
met links het merkwaardig stadhuis.

1.

Grondplan van de bovenverdieping.

Hierboven zie je een schets van het stadhuis van Damme.

- a. Meet en bereken de lengte van de voorgevel in werkelijkheid.

De voorgevel is _____ m. lang.

- b. Het grondplan van het stadhuis heeft de vorm van een _____.

- c. Hoeveel vensters heeft de bovenverdieping die op het oosten uitgeven?

De bovenverdieping telt _____ vensters die op het oosten uitgeven.

2. De beeldenrij die de voorgevel van het stadhuis versiert is daar aangebracht

- ☐ bij de bouw van het stadhuis in 1464-1467
- ☐ bij de restauratie van het stadhuis in 1896
- ☐ bij het eeuwfeest in 1780, 600 jaar na de erkenning van Damme als vrije stad
- ☐ bij het huwelijk van Karel de Stoute met Margareta van York te Damme in 1468

5

Nu gaan we midden op de Markt plaatsnemen
vóór het standbeeld van Jacob van Maerlant.

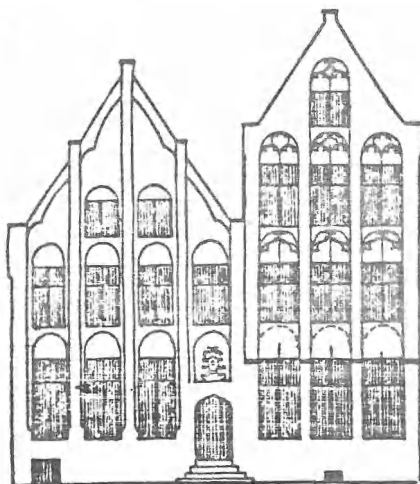
1. Op het standbeeld van Jacob van Maerlant lezen we de jaartallen van zijn geboorte en dood in Romeinse cijfers. Zet die jaartallen over in gewone (Arabische)cijfers.

MCCXXXV = MCCC =

Het standbeeld werd in 1860 onthuld. Schrijf die datum in Romeinse cijfers.

1860 =

2.

De twee gevels vormen
samen het huis

"De Grote Sterre".

Dat het nu om één enkel
huis gaat, zien we aan de
ingangsdeur. Vroeger ging
het om twee huizen.

We geven van beide gevels
enkele typische details.
Vul zelf in of het gaat
over de gevel links (L)
of over de gevel rechts (R).

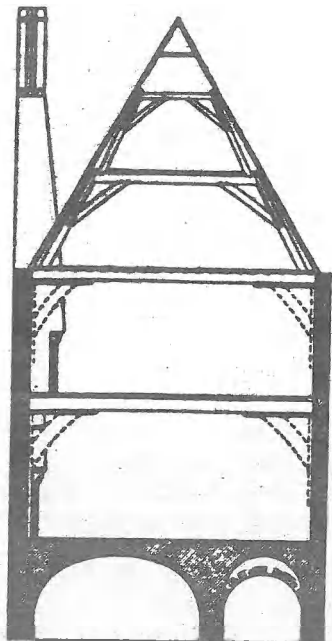
R of L invullen

- ☐ De puntgevel telt vier traveeën, van elkaar gescheiden door penanten die de helling van de geveltop doorbreken.
- ☐ De penanten van de gevel steunen op gebeeldhouwde consoles.
- ☐ Het boogveld boven de vensters is versierd met bakstenen maaswerk, uitgezonderd op de benedenverdieping.
- ☐ In de gevel is de ingang overspannen met een Tudorboog.
- ☐ De middenstijlen van de vensters lopen gedeeltelijk door in de boogvelden.

6

We wandelen nu langs de zijgevel van het stadshuis de Hoogstraat in. Ter hoogte van het huis nr. 9 houden we even halt.

1.

Dit is de doorsnede van het huis links in de Hoogstraat 9 genaamd "Sint-Jan".

Zet op de tekening de volgende letters op de juiste plaats:

I = ingangsdeur

K = kelderdeur die uitgaat op de straat

V = venster op de bovenzolder

S = schouw op het gelijkvloers

2. Hoe heb je kunnen constateren dat de huidige ingang niet meer de oorspronkelijke is?

.....

.....

.....

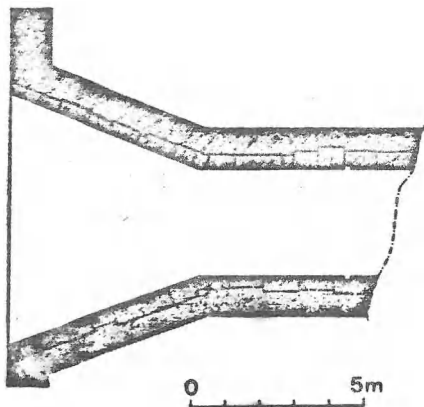
7

Op het einde van de Hoogstraat in het weilandje links van het doodlopend weggetje bekijken we even wat nog te zien is van de opgravingen in 1969 - 1971.

1. Wat kan men zoal bij de opgravingen naar de spui-
kom (sluis) van Lieve en Zwin gevonden hebben op
de bodem van de spui-
kom?

☐ een bijl	☐ een fototoestel
☐ een geweer	☐ een fietswiel
☐ een wijnfles	☐ een tinnen kan
☐ een eiken ton	☐ een aardappelmesje
☐ een betonnen
vleeskuip	☐ een scheepsmotor
☐ een muntstuk
anno 1713	☐ een fles wijn

2.

Hiernaast zie je een
schets die een beeld geeft
van de sluis van de Lieve,
zoals uit de opgravingen
bleek.

Duid met een pijl op de
tekening aan in welke
richting het water van de
Lieve stroomafwaarts
vloeide.

8

We nemen het straatje rechts van de Hoogstraat en wandelen tot op de Haringmarkt.

1. Het middeleeuwse stadsbestuur legde belastingen op de haring (stapelrecht van haring). Schrijf hieronder vier produkten waarop de Belgische Staat nu hoge belastingen heft.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

2. Duid met de cijfers van 1 tot 5 de volgorde aan van de gevolgen van de verzanding van het Zwin voor Damme.

- _____ Geen haring en geen wijn.
- _____ Geen bevaarbare toegang van en naar zee.
- _____ Geen belastingsopbrengst.
- _____ Geen schepen.
- _____ Geen openbare werken.

9

We keren eventjes op onze stappen terug om via de Pottenbakkersstraat terug naar de Kerkstraat, de hoofdstraat van Damme, te wandelen.

Een plattegrond (vogelvluchtplan) van Marcus Gerards in 1562 van het middeleeuwse Damme.

- Op het plan zien wij niet de stervormige versterkingen van de Spanjaarden, maar wel de middeleeuwse versterkingen met p _____, gr _____ en w _____.
- De toren van de O.L.Vrouwekerk had toen nog een s _____.
- Op de kade langs het Zwin dicht bij de molen staat er een k _____.
- Het Sint-Janshospitaal kun je op het plan herkennen aan de k _____ met een t _____.

2. Kies het juiste antwoord: Restaureren betekent

- ☐ een huis bouwen
- ☐ een woning ombouwen tot een restaurant
- ☐ een gebouw het uitzicht geven zoals het oorspronkelijk was
- ☐ woningen opruimen.

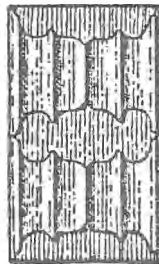
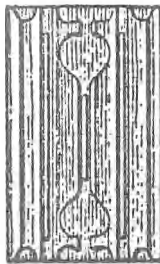
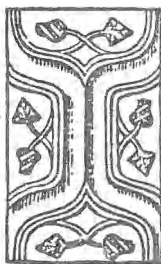
10

Nu stappen we de Kerkstraat over om een bezoek te brengen aan het merkwaardig museum van het Sint-Janshospitaal.

1. De hospitaalreglementen en vele hospitaalrekeningen werden geschreven op perkament.

- Perkament betekent ☐ historisch geschrift
- ☐ manuscript
 - ☐ vel gemaakt van papyrusriet
 - ☐ bereide dierehuid zodat men erop kan schrijven.

2. Hier zie je briefpanelen van kasten en zitbanken: links een eenvoudig gotisch paneel, daarnaast een renaissancepaneel. Rechts twee laat-gotische vormen.

Welk soort panelen heb je het meest aangetroffen aan kasten en zitbanken in het museum?

- ☐ gotische ☐ laat-gotische ☐ renaissance

3. Het oude Sint-Janshospitaal werd in de middel-
eeuwen verwarmd door middel van...

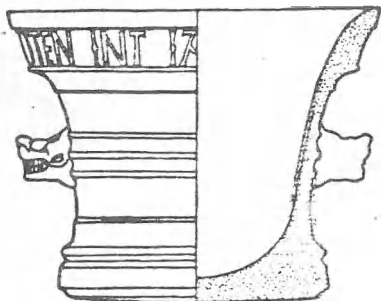
☐ open haarden

☐ centrale verwarming

☐ kachels

☐ elektriciteit

4.

Hiernaast een vijzel, brons,
h. 15 cm. Ø 19,2 cm.

Twee dierenkoppen als greep.

Opschrift: "Ic ben gnegoten
int iaer MCCCC XIX."

a. De vijzel ziet er in werkelijkheid niet uit
zoals op de tekening staat, omdat

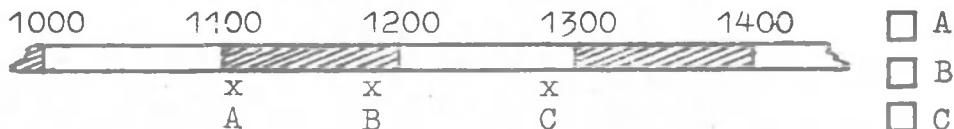
b. De vijzel werd gebruikt om

c. De vijzel dateert uit (jaartal in
gewone cijfers).

11

We stappen nu via de Kerkstraat in de richting
van de kerk, tot bij de ingang van de kerkweg.

1. De bouw van de Onze-Lieve-Vrouwekerk nam een aan-
vang op het einde van de 12de eeuw. Welk kruisje
op de tijdlijn hieronder duidt het juiste tijd-
stip aan?

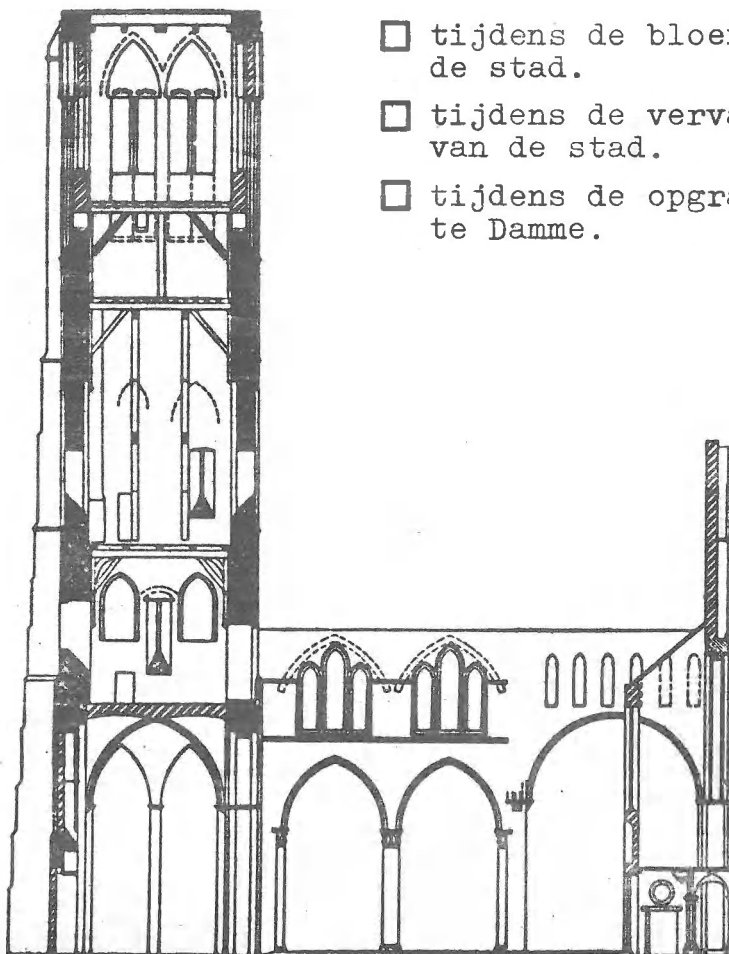
2. De bouw van de kerk duurde ruim 100 jaar. In welke periode werd het meest gewerkt aan de kerk?

- ☐ Kersteningstijd (500 - 1200)
- ☐ Stedentijd (1200 - 1500)
- ☐ Vorstentijd (1500 - 1800)

12

Gaan we nu even tot bij de toren en de ruïne.

1. De kerk van Damme werd te klein...

- ☐ tijdens de bloeiperiode van de stad.
- ☐ tijdens de vervalperiode van de stad.
- ☐ tijdens de opgravingswerken te Damme.

2. Op de tekening zie je de toren en de ruïne.
- a. de toren had oorspronkelijk ☐ een spits
☐ geen spits
- b. De vensters zijn typisch voor
☐ de gotische stijl.
☐ de romaanse stijl.
☐ de renaissance stijl.
- c. Op de tekening zie je ook...
☐ het portaal van de huidige kerk.
☐ de sacristie van de huidige kerk.
☐ de middenbeuk van de huidige kerk.

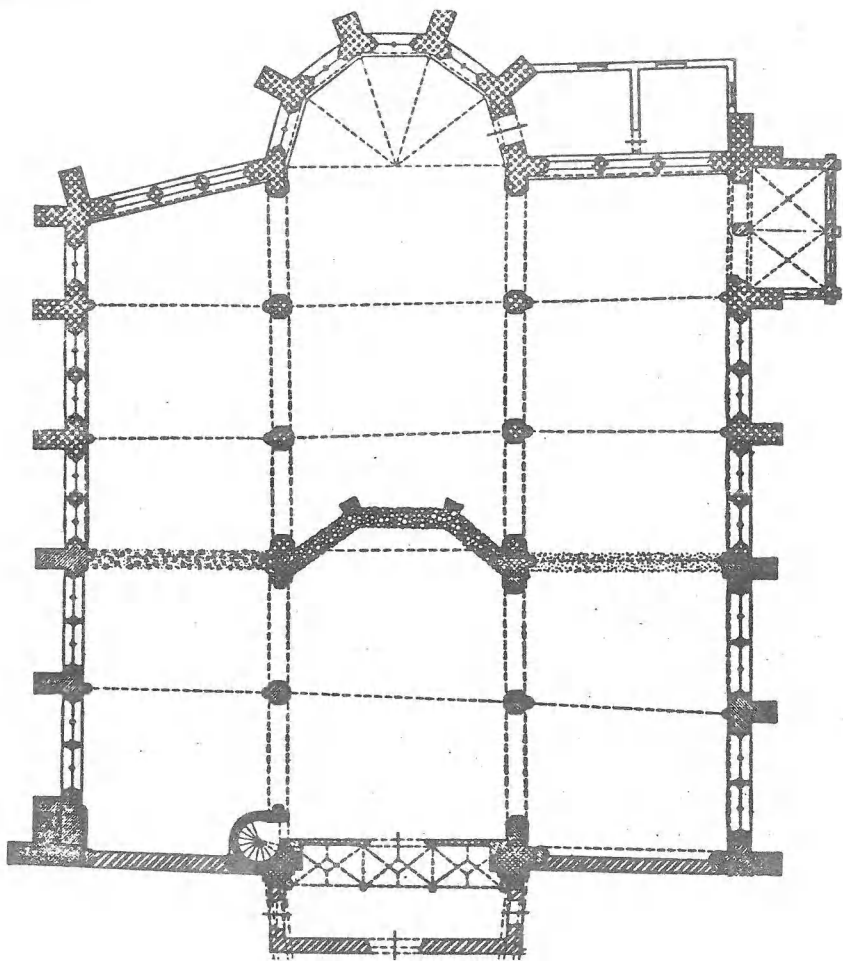
13

We stappen nu de kerk binnen en slaan links af. We gaan in de zijbeuk tot op de hoogte van de preekstoel. We zullen van hieruit even rondkijken.

1. Dit is het grondplan van het kerkgebouw zoals het op onze dagen wordt gebruikt.
- a. Het oudste deel van de kerk is
☐ het koor
☐ het achterste deel
☐ het voorste deel
- b. Zet een kruisje op de tekening daar waar je de verhevenheid in de kerkvloer hebt kunnen constateren.
- c. Wat stelt die brede gebroken lijn voor, horizontaal door het middendeel van de kerk?

Antwoord:

.....

2. Damme heeft een hallenkerk.
Wat is het meest typische voor een hallenkerk?
Antwoord:
-
-

Nu maken we even een rondgang in de kerk en vragen je aandacht voor de meest typische bijzonderheden.

1. Tekening van de grafzerk van Van der Clinke en echtgenote (+1372). Deze zeer verweerde zerk werd in 1942 op het vroegere kerkhof naast de muur van het vroegere hospitaal gevonden. In de kerk van Damme zijn er vrij veel grafstenen.

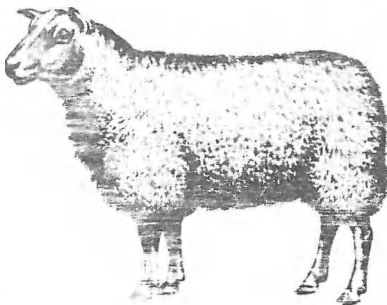

- ☐ Vroeger werden de rijke lui in de kerk begraven. ,
- ☐ Dergelijke stenen werden op de kerkhoven verzameld en hier bijeengebracht.

2. In de kerk staan twee 17de eeuwse biechtstoelen. Als je die biechtstoelen aandachtig hebt bekeken zul je wel kunnen aanduiden over welke biechtstoel het gaat bij de beschrijving van volgende details. Voor de biechtstoel in de linkerbeuk schrijf je een L, voor de biechtstoel in de rechterbeuk een R.

- ☐ Naast de middennis staan er twee engelen die omhoog wijzen.
- ☐ De fries en de kroonlijst zijn in het midden onderbroken door een beeldhouwwerk dat engelkopjes voorstelt.
- ☐ De fries en kroonlijst zijn in het midden onderbroken door een beelhouwwerk dat engeltjes voorstelt.
- ☐ Naast de middennis staan er twee heiligen: een man en een vrouw.

EEN TOEMAATJE TOT AFSCHIED

Hoe kun je een verband leggen tussen de afbeelding hiernaast en de bloei van het middeleeuwse Damme?

Antwoord:

.....

.....

.....

.....

DAT HEB IK TIJDENS MIJN SPEURTOCHT TE DAMME OPGEMERKT.

Persoonlijke aantekeningen:

Schrijf in enkele zinnen je persoonlijke indruk over de verkenning van DAMME.

NAAM :

ADRES: